

економічній безпеці. Для того, щоб створити сприятливі умови для стабільної роботи, розвитку, і в кінцевому підсумку належно забезпечити економічну безпеку суб'єктів господарської діяльності, необхідна зацікавленість та активна участь держави в цьому процесі. На жаль, на даний час не в теоретичному, і тим більше в практичному плані, ця проблема до кінця не вирішена. І як наслідок, у нас відсутні надійні, ефективні механізми взаємодії влади та бізнесу в системі економічної безпеки як на макро- так і мікро- рівнях.

Список використаних джерел

1. Теоретико-методологічні та прикладні основи забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Монографія. / Захаров О.І., Пригунов П.Я., Гнилицкая Л.В. // К.: ТОВ «Дорадо-Друк», 2011. – 290 с.
2. От слов к делу. Взаимодействие с заинтересованными сторонами: Практическое руководство по организации взаимодействия со стейкхолдерами / Т. Крик, М. Форстейтер, Ф. Монаган и др.: Пер. с англ. – www.StakeholderResearch.com.
3. Система управління комплексним забезпеченням економічної безпеки підприємства/ Захаров О.І. // Черкаси: Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету (Економічні науки), випуск 37, частина 3. 2014. – 149 с.
4. Погодження інтересів зацікавлених сторін у системі економічної безпеки підприємства / Захаров О.І. // Черкаси: Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету (Економічні науки), випуск 28, частина 3. 2011. - 147 с.
5. Механізм взаємодії служби безпеки із суб'єктами системи економічної безпеки підприємства / Захаров О.І. // Зовнішня торгівля. Економічна безпека. ТОВ «Дорадо – Друк». – № 4. – 2010. – С 63-68.
6. Моніторинг рейдерських атак в Україні (за січень-лютий 2015р) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.uire.org.ua – Український Інститут дослідження екстремізму

ZAKHAROV Oleksandr Ivanovych,

PhD (Economics), Professor, Director of Education and Research Security Management Institute, University of Economics and Law "Krok"

THE MECHANISM OF INTERACTION BETWEEN BUSINESS AND GOVERNMENT IN THE ECONOMIC SECURITY SYSTEM

Abstract. In the article is reviewed the questions of organization of interaction between business and government in the economic security system of business entities during the economic crisis and enhance the processes of European integration of Ukraine.

Keywords: government, business, the system of economic security, subjects of economic activity.

Одержано редакцією: 17.01.2015
Прийнято до публікації: 24.01.2015

УДК 336.7

ЗАЧОСОВА Наталія Володимирівна,

кандидат економічних наук, доцент, старший викладач, кафедра менеджменту та економічної безпеки, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ОСНОВИ ПОБУДОВИ СУЧАСНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Обґрунтовано необхідність розробки механізму управління системою економічної безпеки фінансових установ. Виявлено такі особливості формування та функціонування сучасних систем економічної безпеки вітчизняних фінансових установ, як складна структурна будова, комплексність, індивідуальність, залежність від зовнішніх вказівок та розпоряджень, виконання широкого переліку різних завдань, кількість яких росте пропорційно кількості зовнішніх та

внутрішніх небезпек і загроз роботі установи, що доводять важливість управління такою системою та її елементами і доцільність розробки для цього окремого управлінського механізму в рамках загальної системи менеджменту діяльності фінансової установи. Запропоновано авторське визначення механізму управління системою економічної безпеки суб'єкта господарювання та фінансової установи. Під механізмом управління системою економічної безпеки пропонується розуміти процес застосування сукупності методів і процедур, що дозволяють оптимізувати стан елементів системи захисту суб'єкта господарювання задля досягнення максимального рівня його економічної безпеки. Під механізмом управління системою економічної безпеки фінансової установи пропонується розуміти процес комплексного використання процедур менеджменту її корпоративних ресурсів, як власних, так і залучених, з метою досягнення високих фінансових результатів при оптимальному стані їх захищеності від зовнішніх і внутрішніх небезпек і загроз. Визначено основні елементи механізму управління системою економічної безпеки закладено основи його побудови.

Ключові слова: безпека, економічна безпека, фінансові установи, механізм, управління, система економічної безпеки

Постановка проблеми. Проблема забезпечення економічної безпеки вітчизняних суб'єктів господарювання актуалізується у сучасних економічних умовах, характерними рисами яких є інтенсифікація численних ризиків і загроз їх стабільній роботі, породжених політичною нестабільністю, воєнними діями на Сході країни, високим рівнем інфляції та різкими коливаннями валютного курсу. Розуміння необхідності організації системи захисту від небезпеки втрати фінансової стабільності, конкурентних переваг та майнової недоторканності стимулює керівників вітчизняних господарських структур, у тому числі і фінансових установ, до побудови та розвитку систем економічної безпеки. Останнім часом усе частіше такі системи мають комплексний характер, тобто охоплюють різні напрямки забезпечення економічної безпеки — інформаційний, майновий, кадровий, фінансовий, правовий, тощо. Однак після формування подібної системи, розподілу обов'язків між її суб'єктами, вирішення питання ресурсного забезпечення її функціонування, виникає проблема управління нею на професійному рівні, який би дозволив забезпечити її ефективність, а не лише формальне існування у структурі фінансових посередників. Саме тому проведення дослідження, що стосується визначення основ побудови сучасного механізму управління системою економічної безпеки фінансових установ вважаємо необхідним, своєчасним та вартим уваги як з боку вчених-теоретиків, так і фахівців з фінансово-економічної безпеки, які на прикладному рівні займаються проблемами створення та обслуговування систем економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності у фінансовому секторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Шляхи вирішення проблеми управління системою економічної безпеки суб'єктів господарювання виробничої сфери, а саме підприємств різних галузей народного господарства, пропонуються у роботах знаних вітчизняних дослідників. Зокрема, А. М. Штангрет у наукових працях останніх років висвітлює механізми прийняття рішень у процесі управління економічною безпекою підприємства та управління економічною безпекою машинобудівного підприємства на основі слабких сигналів [1, 2]; І. П. Мойсеєнко конкретизує системний механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства [3], З. Б. Живко розглядає механізм управління системою економічної безпеки підприємства загалом [4], а Г. В. Козаченко, О. В. Ілляшенко приділяють особливу увагу проблемам призначення, змісту та структури механізму управління у системі економічної безпеки підприємства [5]; С. О. Черкасова працює у напрямку формування організаційно-економічного механізму управління процесом зміцнення економічної безпеки промислових підприємств [6]; В. І. Ткачук, М. І. Яремова, відійшовши від об'єктів промисловості, скерували свої наукові пошуки до вирішення сучасних проблем аграрної сфери, та запропонували власний механізм управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств [7]; А. Л. Шатохін,

Т. Б. Ігнашкіна пропонують власне бачення сучасної сутності та структурних складових механізму управління економічною безпекою підприємства [8]. Не зважаючи на ґрунтовну наукову базу безпекознавства загалом, та управління економічною безпекою зокрема, на разі не достатньо уваги з боку вітчизняних вчених приділено питанню менеджменту системи економічної безпеки фінансових установ, у той час, як саме вони опинились нині у зоні ризику настання банкрутства та ліквідації, інтенсифікованого нестабільністю на фінансових ринках. Окремі питання роботи механізму управління системою економічної безпеки банку як одного із видів сучасних фінансових установ підняла у своєму дисертаційному дослідженні О. М. Штаєр [9], однак щодо інших видів вітчизняних фінансових посередників ґрунтовні дослідження за подібною тематикою не здійснювались.

Мета статті. Метою статті є окреслення основ побудови сучасного механізму управління системою економічної безпеки фінансових установ. Для реалізації поставленої мети необхідним є вирішення ряду наступних завдань: обґрунтувати необхідність розробки механізму управління системою економічної безпеки фінансових установ; запропонувати авторське визначення механізму управління системою економічної безпеки фінансових установ; визначити основні елементи механізму управління системою економічної безпеки та закласти таким чином основи його формування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідність розробки механізму управління системою економічної безпеки фінансових установ криється у характерних рисах, притаманних їм у сучасних економічних умовах та з огляду на специфіку їх організації і функціонування порівняно із подібними системами виробничих підприємств.

По-перше, система економічної безпеки як підприємства, так і фінансової установи, не може бути шаблонною. Для банківських установ перелік її завдань неодмінно має бути ширшим, ніж, наприклад, для системи економічної безпеки кредитної спілки або ломбарду. Страхові компанії, лізингові компанії, недержавні пенсійні фонди, інститути спільного інвестування та решта видів фінансових установ мають свою мету створення та механізми її досягнення, відмінні одне від одного, а тому система економічної безпеки для кожного із них та навіть для різних інституцій у межах одного виду повинна бути унікальною, оскільки рівень її організації залежить від стану розвитку і структури фінансового потенціалу, ефективності його використання та спрямованості діяльності установи, якісного стану кадрів, трудової дисципліни, стану конкурентного середовища, ризикованості роботи, тощо. Виконання широкого переліку різних завдань, що мають вирішуватись в рамках функціонування систем економічної безпеки фінансових установ, не видається можливим без підключення до цього процесу управлінського персоналу, що дозволяє стверджувати про необхідність побудови механізму управління системою економічної безпеки фінансових установ як складової загального механізму менеджменту діяльності сучасних фінансових посередників.

По-друге, система економічної безпеки фінансової установи має бути самостійною, індивідуальною, відокремленою від аналогічних систем філій або дочірніх компаній. На цій обставині варто акцентувати увагу, наприклад, при формуванні системи економічної безпеки банку, у якого є розгалужена мережа філій або наявні пов'язані страхові або лізингові компанії (відносно самостійні, окремі юридичні особи, однак із суттєвою часткою фінансових ресурсів банку у своєму капіталі). Та попри необхідну самостійність, відособленість систем їх економічної безпеки є досить умовною, оскільки система економічної безпеки будь-якої фінансової установи – це складовий елемент безпеки більш високого рівня – міста, регіону, держави, тощо. Велика кількість завдань із забезпечення економічної безпеки фінансових установ не можуть бути розв'язані ними самостійно, без рішень, прийнятих на більш високому системному рівні, і насамперед державному. Як приклад, можна навести вказівки та інструкції державних регуляторів учасників фінансового ринку, таких як Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Національний банк України, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у

сфері ринків фінансових послуг (на момент проведення дослідження вирішується питання про доцільність продовження існування НКПЦФР). Саме на цьому рівні приймаються найважливіші політичні, макроекономічні, правові та інші рішення, що формують середовище банківської безпеки та безпеки небанківського фінансового сектору. Організація та функціонування системи економічної безпеки конкретної фінансової установи залежить також і від активності служб економічної безпеки конкурентних фінансових посередників, і насамперед, їх розвідувальних підрозділів. Вона створюється і функціонує на основі прийнятих законодавчих актів, залежить від можливостей придбання засобів захисту, рівня підготовки та кваліфікації кадрів, та з урахуванням багатьох зовнішніх та внутрішніх факторів. Необхідність реагування на розпорядження, їх виконання, прийняття самостійних рішень щодо векторів забезпечення економічної безпеки фінансової установи як окремої господарської одиниці з одного боку, та елементу національної економіки з іншого доводить доцільність існування механізму управління системою економічної безпеки фінансових установ.

По-третє, система економічної безпеки сучасних фінансових установ повинна бути комплексною. Вона покликана забезпечити безпеку економічну, науково-технічну, кадрову, інтелектуальну, правову, інформаційну, фізичну, пожежну, тощо. А отже, у її складі мають бути відповідні елементи, органи, сили, ресурси, пошук та раціональне використання яких передбачає виконання певної управлінської роботи. Таким чином, постає необхідність у поєднанні управлінських дій, спрямованих на забезпечення економічної безпеки фінансової установи, але виконання яких передбачається у різних сферах її функціонування, у єдиний управлінський механізм, здатний керувати системою економічної безпеки сучасних фінансових установ.

Зважаючи на усі, наведені вище факти, вважаємо достатньо обґрунтованою необхідність побудови сучасного механізму управління системою економічної безпеки фінансових установ.

У процесі розробки механізму управління системою економічної безпеки фінансових установ досить важливим науковим завданням є встановлення сутності даного поняття.

Механізм управління в економічній літературі часто розглядається у значенні складової частини системи управління, яка забезпечує вплив на ряд чинників, від стану яких залежать результати діяльності керованого об'єкту. В. Кноррінг, наприклад, чітко й водночас лаконічно зазначає: «Управління є процесом, а система управління – механізмом, котрий забезпечує цей процес» [10, с. 1]. Пропонована дефініція дає чітку вказівку щодо сутності самого досліджуваного поняття, хоча і дискусійною, на нашу думку, є спроба визначення категорії «система управління» через термін «механізм».

Механізмом управління у загальному розумінні Г. В. Астапова пропонує вважати систему елементів організаційно-економічного впливу на процес управління [11, с.116]. Як бачимо, у даному випадку навпаки – прослідковується спроба визначення поняття механізму через категорію системи. У наукових колах часто зустрічається думка, що механізм управління – це такий спосіб організації управління суспільними справами, для якого характерними є взаємопов'язані методи, засоби і принципи, і це забезпечує ефективну реалізацію цілей управління. Вважаємо, що пропоноване визначення для використання його у безпекознавстві та при поясненні економічних явищ і процесів, необхідно конкретизувати та надати йому необхідних для цього специфічних рис.

Під механізмом управління Н. В. Сапа розуміє засіб розв'язання суперечностей явища чи процесу, послідовну реалізацію дій, які базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних їй методів управління, та спрямовані на досягнення визначеної мети [12, с.112]. Простіший підхід пропонує Є. І. Масленніков, зазначаючи, що під механізмом управління слід розуміти цілісну систему організаційних та економічних елементів, які забезпечують взаємозв'язок всіх елементів для досягнення стратегічних цілей суб'єкта господарювання [13]. Вважаємо наведене визначення

досить вдалим, оскільки у залежності від того, відносно до якого об'єкту планується використання механізму, елементи, що до нього належать, можна конкретизувати. Водночас, категорію системи, що знову ж таки була використана при формулюванні даної дефініції, на нашу думку, доцільно було б замінити поняттям сукупності або множини.

Беручи до уваги, що дане дослідження проводиться з метою визначення основ побудови механізму управління саме системою економічної безпеки, а не будь-яким іншим об'єктом, доцільно розглянути визначення поняття механізму у цьому контексті. Так, на думку О. Б. Корсака, що у 2008 році був директором Департаменту економічної безпеки Уряду м. Москви, механізми забезпечення економічної безпеки представляють собою сукупність форм і методів організації відносин у сфері економічної безпеки, що застосовуються для створення необхідних умов соціально-економічного розвитку та захисту економічних інтересів і власності [14]. Вітчизняні дослідники О. І. Захаров та П. Я. Пригунов пропонують під управлінням системою економічної безпеки розуміти методи і види діяльності стратегічного і оперативного характеру, які використовуються для забезпечення безпеки від зовнішніх і внутрішніх небезпек і загроз. Це цілеспрямований вплив керуючої системи (суб'єкт управління) на керовану систему (об'єкт управління) з метою мінімізації негативного впливу внутрішніх і зовнішніх факторів [15, с.114].

Зваживши на усі наведені дефініції, під механізмом управління системою економічної безпеки пропонуємо розуміти процес застосування сукупності методів і процедур, що дозволяють оптимізувати стан елементів системи захисту суб'єкта господарювання задля досягнення максимального рівня його економічної безпеки. Максимальний рівень економічної безпеки фінансової установи повинен характеризуватись оптимальним станом захищеності її власних та залучених ресурсів від різного роду небезпек і гарантувати їх ефективне використання з метою одержання прибутку (крім неприбуткових фінансових установ). Тому механізм управління системою економічної безпеки фінансової установи пропонується визначити як процес комплексного використання процедур менеджменту її корпоративних ресурсів, як власних, так і залучених, з метою досягнення високих фінансових результатів при оптимальному стані їх захищеності від зовнішніх і внутрішніх небезпек і загроз.

Фінансові установи мають свою специфіку функціонування порівняно із іншими суб'єктами господарської діяльності, що передбачає певні особливості побудови їх механізму управління системою економічної безпеки. Крім того, відмінності будуть характерними навіть для різних видів фінансових посередників. Наприклад, О. М. Штаєр наполягає, що управління безпекою банківської установи повинно здійснюватися на основі розробки відповідних наукових теорій, стратегій, тактики і політики, використанні способів, засобів та методів її забезпечення, а механізм управління безпекою має ґрунтуватися на базі об'єктивних закономірностей розвитку фінансових відносин, і визначати мету та завдання системи забезпечення економічної безпеки загалом, орієнтуватися на розробку і послідовне проведення заходів щодо стабілізації і подальшого розвитку позитивних процесів та подолання негативних тенденцій і явищ у сфері фінансових відносин, а підвищення ефективності механізму управління економічною безпекою банківської установи повинно відбуватись шляхом розробки відповідної стратегії [9, с.1]. Решта фінансових установ також має свої особливості у організації та управлінні системами економічної безпеки, але в рамках даного дослідження спробуємо визначити загальні та універсальні для усіх фінансових посередників основи побудови механізму управління системою економічної безпеки, зважаючи при цьому на його специфічні ознаки у порівнянні з суб'єктами господарювання інших сфер економіки.

Механізм управління системою економічної безпеки фінансових установ покликаний забезпечити створення умов, що мотивують ефективну діяльність всіх структурних елементів та ресурсів фінансового посередника, підтримують високий рівень узгодженості корпоративних потреб із інтересами клієнтів, у першу чергу під час пошуку оптимального

співвідношення між показниками ризику і дохідності різних видів фінансових інструментів. Механізм управління має сприяти забезпеченню економічної безпеки на вході і виході з системи, створити надійні умови функціонування керуючої і керованої систем менеджменту фінансової установи. Механізм управління системою економічної безпеки фінансових установ являє собою сукупність: філософії економічної безпеки фінансової установи; функцій, що реалізують процес управління економічною безпекою; ресурсного забезпечення діяльності механізму; цільової спрямованості, що містить основні організаційні форми та економічні інструменти, необхідні для забезпечення економічної безпеки стабільного функціонування сучасних фінансових установ.

Можна виділити два рівні адміністративно-економічних інструментів управління економічною безпекою фінансових установ в Україні: державний та рівень власне фінансового посередника. На державному рівні управлінські дії щодо функціонування фінансових установ, а отже, і роботи їх систем економічної безпеки, чинять державні регулятори фінансового та фондового ринків та банківської системи. Крім того, не можна лишати поза увагою законодавчі органи, які приймають закони, що створюють правову основу діяльності щодо забезпечення безпеки на рівні держави, регіону, фінансової установи; виконавчі органи влади, що проводять економічну, фінансову політику, деталізують механізми безпеки на державному рівні; судові органи, які забезпечують дотримання законних прав фінансової установи та її співробітників; правоохоронні органи, які ведуть боротьбу з правопорушеннями і злочинами; систему наукових установ, що реалізує завдання щодо наукового опрацювання проблем безпеки та підготовки кадрів.

З початком ринкових реформ паралельно з державними стали утворюватися недержавні організації, агентства, установи, які за бажанням керівництва фінансової установи можуть на певний термін або на постійній основі бути інтегрованими у механізм управління її системою економічної безпеки. Це різні приватні охоронні та детективні організації, аналітичні центри, інформаційні служби, навчальні, наукові та консультаційні організації, тощо. Вони, як правило, на платній основі надають послуги з фізичної охорони об'єктів, забезпечують захист інформації, збереження комерційної таємниці, накопичують і представляють дані про конкурентів, ненадійних партнерів, проводять різного роду перевірки.

Внутрішніми суб'єктами економічної безпеки фінансових установ є ті особи, підрозділи, служби, які безпосередньо займаються забезпеченням захисту корпоративних ресурсів установи. Оскільки діяльність по забезпеченню економічної безпеки фінансових установ багатоаспектна, цю задачу неможливо вирішити за допомогою однієї-двох осіб. Тому необхідним є створення окремої служби економічної безпеки у структурі менеджменту фінансового посередника.

До основних елементів механізму управління економічною безпекою фінансових установ можна віднести: визначення потреб у забезпеченні безпеки, сил і ресурсів, а також організаційно-господарського механізму, формулювання цілей і задач забезпечення безпеки. Приведення в життя зазначених заходів забезпечує досягнення поставлених цілей. Таким чином, структура механізму управління системою економічної безпеки фінансової установи складається з декількох блоків, одночасна дія яких покликана забезпечити достатній для розширеного відтворення капіталу установи прибуток [16, с. 96].

Метою функціонування механізму управління системи економічної безпеки є досягнення її оптимального стану, при якому можливою є реалізація цілей створення фінансової установи, за умови витрат на цей процес мінімально можливої кількості ресурсів компанії. Суть діяльності щодо управління системою економічної безпеки полягає у своєчасному встановленні повного переліку наявних і потенційних проблемних ситуацій та тенденцій у внутрішньому та зовнішньому середовищі функціонування фінансової установи та розробці системи заходів (впливів), які або зберігають належний рівень економічної безпеки фінансової установи у наявному середовищі, або забезпечують його прогресивну трансформацію.

Завдання процесу управління системою економічної безпеки фінансових установ можуть бути визначені наступним переліком, який однак, на нашу думку, не є вичерпним, та може змінюватись у залежності від того, який саме вид фінансової установи використовує механізм управління системою економічної безпеки у своїй практиці: забезпечення захисту корпоративних ресурсів установи, як власних, так і залучених від клієнтів для збереження та примноження, від викрадення, знецінення, псування, тощо; організація роботи персоналу з матеріальними та фінансовими цінностями; розподіл функцій співробітників служб економічної безпеки, мотивація їх до сумлінного виконання своїх посадових обов'язків, контроль їх роботи; формування фондів компенсації збитків від ризиків, яким було неможливо запобігти та дія яких мала негативний фінансовий наслідок для установи; взаємодія із державними регуляторами, органами нагляду та недержавними структурами, що надають професійно послуги захисту активів компаній, з питань підтримки належного рівня економічної безпеки.

Реалізація механізму управління системою економічної безпеки фінансової установи повинна ґрунтуватись на дотриманні певних принципів. Зокрема, управління економічною безпекою має бути комплексним, тобто передбачати системний підхід у вирішенні питань економічної безпеки із обов'язковим залученням представників менеджменту та корпоративних ресурсів фінансової установи; безперервним, тобто перманентно має відбуватись системний моніторинг роботи підрозділів системи економічної безпеки, проводитись постійний збір даних про фінансово-економічний стан конкурентів та партнерів установи, її клієнтів, та їх аналіз із метою попередження як внутрішніх, так і зовнішніх загроз діяльності фінансової установи; оперативності – тобто швидкого реагування на прояви загроз і ризиків, своєчасного доведення до відома керівництва наявних даних для прийняття зважених управлінських рішень; централізації – єдиного підходу до сумлінного виконання рядовими співробітниками своїх обов'язків при залишенні координаційної ролі та методичного керівництва підрозділу або службі економічної безпеки фінансової установи.

Ефективне функціонування механізму управління системою економічної безпеки сучасної фінансової установи передбачає узгодженість мети та завдань загальної системи менеджменту суб'єкта господарювання із іншими предметно-орієнтованими управлінськими системами, в першу чергу, системою управління економічною безпекою фінансової установи [17].

Управління системою економічної безпеки фінансових установ повинно мати стратегічний і тактичний етапи. На стратегічному етапі має бути розроблено стратегію управління економічною безпекою або стратегію функціонування системи економічної безпеки, яка б органічно була інтегрованою у загальну стратегію розвитку фінансової установи на майбутнє. На тактичному рівні рекомендується розробляти конкретні програми управління фінансовою, кадровою, інформаційною, правовою та іншими підсистемами економічної безпеки із зазначенням бажаних результатів такого управління та обсягів ресурсів, що можуть бути на це витрачені.

Обов'язковою умовою розробки будь-якого управлінського механізму є його здатність до оцінки ефективності роботи. Оцінка ефективності механізму управління системою економічної безпеки фінансової установи повинна відбуватись у рамках контролю керівництвом компанії роботи її структурних підрозділів та окремих працівників. Найбільш універсальним для проведення оцінки традиційно є показник співвідношення витрат на здійснення управління та економічного ефекту або обсягу фінансових результатів, яких вдалося досягти. Проте, у залежності від того, які задачі було поставлено перед системою економічної безпеки та механізм управління системою економічної безпеки якого виду фінансового посередника оцінюється, методологічні основи здійснення оцінки можуть бути різними, як і власне інструментарій діагностики.

Отже, проведене дослідження дозволило встановити, що механізм управління економічної безпеки фінансових установ повинен мати складну будову, аби повністю

відповідати потребам ефективного менеджменту комплексних систем економічної безпеки. Практична цінність отриманих у процесі дослідження результатів полягає у можливості використання визначених універсальних елементів механізму управління економічною безпекою у процесі побудови механізмів управління системами економічної безпеки різних видів фінансових посередників.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дало змогу зробити наступні важливі висновки.

1. На разі існує нагальна необхідність закладення наукових та практичних основ розробки механізму управління системою економічної безпеки саме фінансових установ. Доказами такого твердження слугують наступні особливості функціонування сучасних систем їх економічної безпеки, зокрема складна структурна будова, комплексність, індивідуальність, залежність від зовнішніх вказівок та розпоряджень, виконання широкого переліку різних завдань, кількість яких росте пропорційно кількості зовнішніх та внутрішніх небезпек і загроз роботі установи. Це доводить необхідність управління такою системою та її елементами та доцільність розробки для цього окремого управлінського механізму в рамках загальної системи менеджменту діяльності фінансової установи.

2. У процесі дослідження запропоновано авторські визначення механізму управління системою економічної безпеки суб'єктів господарювання загалом, та фінансових установ зокрема. Так, під механізмом управління системою економічної безпеки усіх без винятку господарських структур пропонується розуміти процес застосування сукупності методів і процедур, що дозволяють оптимізувати стан елементів системи захисту суб'єкта господарювання задля досягнення максимального рівня його економічної безпеки. Механізм управління системою економічної безпеки фінансової установи визначено як процес комплексного використання процедур менеджменту її корпоративних ресурсів, як власних, так і залучених, з метою досягнення високих фінансових результатів при оптимальному стані їх захищеності від зовнішніх і внутрішніх небезпек і загроз.

3. Визначено основні елементи механізму управління системою економічної безпеки та конкретизовано основи його формування. Так, механізм управління системою економічної безпеки в основі повинен мати мету та об'єкт спрямування своєї управлінської дії, а також суб'єктів, які виконуватимуть ці функції. Управління відбувається одразу на двох рівнях – державному та внутрішньому для фінансової установи, при цьому доцільно виокремити ще один рівень – недержавний, до якого можна включити усі існуючі та новостворювані компанії, що мають за мету надання професійних послуг із забезпечення безпеки суб'єктів господарювання різних галузей економіки. Крім того, при побудові сучасного механізму управління системою економічної безпеки фінансових установ варто враховувати те, які завдання йому належить виконувати, аби стати ефективною складовою загального процесу менеджменту фінансової установи. Виконання визначених завдань варто планувати на стратегічному та тактичному рівнях, а оцінку роботи механізму управління системою економічної безпеки проводити із використанням переліку показників у рамках контролю керівництвом фінансового посередника стану його економічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Штангрет А. М. Механізм прийняття рішень у процесі управління економічною безпекою підприємства / А. М. Штангрет // Наукові записки [Української академії друкарства]. - 2013. - № 1. - С. 59-64.
2. Штангрет А. М. Механізм управління економічною безпекою машинобудівного підприємства на основі слабких сигналів / А. М. Штангрет, М. М. Караїм // Наукові записки [Української академії друкарства]. Серія : Економічні науки. - 2015. - № 1. - С. 7-1.
3. Мойсеєнко І. П. Системний механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства / І. П. Мойсеєнко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна. - 2013. - Вип. 1. - С. 284-291.
4. Живко З. Б. Механізм управління системою економічної безпеки підприємства / З.Б. Живко // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. : Економіка. - 2014. - Вип. 3. - С. 37-42.

5. Козаченко Г. В. Механізм управління у системі економічної безпеки підприємства: призначення, зміст та структура / Г. В. Козаченко, О. В. Ілляшенко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2014. – № 3(3). – С. 25-28.
6. Черкасова С. О. Формування організаційно-економічного механізму управління процесом зміцнення економічної безпеки промислових підприємств / С. О. Черкасова // Економіка: реалії часу. – 2013. – № 2. – С. 22-27.
7. Ткачук В. І. Механізм управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств / В. І. Ткачук, М.І. Яремова // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. – 2011. – № 2(2). – С. 252-261.
8. Шатохін А. Л. Сутність та складові елементи механізму управління економічною безпекою підприємства / А. Л. Шатохін, Т. Б. Ігнашкіна // Бізнес Інформ. – 2014. – № 3. – С. 396-402.
9. Штаєр О.М. Удосконалення механізму управління безпекою банку : автореф. дис. ... канд. ек. наук: 08.00.08 – Фінанси, грошовий обіг і кредит / Штаєр Оксана Михайлівна; Харківський національний економічний університет. – Харків, 2013. – 23 с.
10. Кнорринг В. И. Искусство управления : учебник / В. И. Кнорринг. – М. : БЕК, 1997. – 264 с.
11. Астапова Г. В. Организационно-экономический механизм корпоративного управления в современных условиях реформирования экономики Украины : монография / Г. В. Астапова, Е.А. Астапова, Д. П. Лойко. – Донецк : ДИЭХП, 2001. – 279 с.
12. Сапа Н. В. Теоретико-методологічні засади механізму антикризового державного управління / Н. В. Сапа // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. - 2009. - Вип. 38. - С. 106-116.
13. Масленников С. І. Механізм управління фінансовою стійкістю промислового підприємства [Електронний ресурс] / С. І. Масленников // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3928>.
14. Корсак А. Б. Особенности системы обеспечения экономической безопасности мегаполиса [Электронный ресурс] / А.Б. Корсак // Журнал «Налоги». – 2008. – Режим доступу : <http://www.center-bereg.ru/m2908.html>.
15. Захаров А.И. Организация и управление экономической безопасностью субъектов хозяйственной деятельности. / А.И. Захаров, П.Я Пригунов. – К.: КНТ, 2008. – 257с.
16. Васильцев Т.Г. Экономическая безопасность предпринимательства в Украине: стратегия и механизмы укрепления: моногр. / Т.Г. Васильцев; Национальный институт стратегических исследований. – Львов, 2008. – 385 с.
17. Лабунська С.В. Концепція побудови системи економічної безпеки підприємства в процесі інноваційної діяльності / С.В. Лабунська // Проблеми економіки. - 2014. - №4. - С. 282-289.

ZACHOSOVA Natalia Volodymyrivna,

PhD (Economics), Associate Professor, Assistant professor, Senior Lecturer, Department of management and economic security, Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky

**BUILDING FOUNDATIONS OF MODERN MECHANISM OF FINANCIAL INSTITUTIONS
ECONOMIC SECURITY MANAGEMENT SYSTEM**

***Abstract.** The necessity of the mechanism of economic security system management of financial institutions development is grounded. There are revealed the following features of the formation and operation of modern systems of economic security of domestic financial institutions as a complex block structure, complexity, individuality, dependence on external guidance and instructions, that perform a wide range of different tasks, whose number grows in proportion to the number of internal and external dangers and threats to the institution, proving the need to manage such a system and its elements and feasibility for the development of a separate administrative mechanism within the overall management system of the financial institution. The author offered the definition of the mechanism of economic security system management in common and for the financial institution in particular. Under the mechanism of economic security system management it is offered to understand the process of applying the totality of methods and procedures to optimize the protection of the elements of the entity to achieve its highest level of economic security. Under the mechanism of economic security system management of the financial institution it is offered to understand the complex process of management procedures using its corporate resources, both their own and borrowed in order to achieve high financial results in the optimum state of protection from external and internal dangers and threats. The main elements of the mechanism of economic security system management and bases of its construction is offered.*

Keywords: security, economic security, financial institutions, mechanism, management, economic security system.

*Одержано редакцією: 11.01.2015
Прийнято до публікації: 19.01.2015*